

DOI: 10.18523/Ісmp2522-9281.2020.6.193-199

Людмила Васильєва

<https://orcid.org/0000-0002-2178-8269>

Ірина Кочан

<https://orcid.org/0000-0002-5709-2933>

РЕЦЕНЗІЯ НА:

ВІСНИК ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМІСІЇ ПРИ МІЖНАРОДНОМУ КОМІТЕТІ СЛАВІСТІВ

Випуск III. Київ; Загреб, 2019. 115 с.

«Вісник термінологічної комісії при Міжнародному комітеті славістів» як збірник наукових праць було започатковано на засіданні Термінологічної комісії при Міжнародному комітеті славістів (МКС) 2016 р. у Белграді для публікації наукових праць із теоретичного, галузевого та прикладного термінознавства, а також оглядів наукових праць, рецензій, відгуків на події, які відбуваються у слов'янському термінологічному світі. Однак перший номер побачив світ лише через рік, 2017 року. Він був приурочений до 60-річчя створення Термінологічної комісії при Міжнародному комітеті славістів. З того часу Вісник виходить щорічно.

Його другий випуск містить доповіді членів Термінологічної комісії при Міжнародному комітеті славістів, виголошені у тематичному блоці й під час робочого засідання Термінологічної комісії на XVI Міжнародному з'їзді славістів, який проходив у Белграді 20–27 серпня 2018 р., та огляди й хроніки, присвячені цій важливій у славістичному світі події.

У третьому випуску вміщено виступи, виголошені на круглому столі у Загребі, де у травні 2019 р. відбувалося чергове засідання Термінологічної комісії при Міжнародному комітеті славістів. Круглий стіл мав два тематичні блоки: «Термінологічні проблеми – сучасний стан та перспективи» та «Новий міжнародний проект: створення бази даних термінів». Окрім того, до збірника увійшли деякі матеріали двох наукових конференцій із питань сучасної лексикографії і термінографії: «Е-словники та е-лексикографія» (Загреб) та «Сучасні проблеми лексикографії» (Мінськ).

Головний редактором цього, як і двох попередніх «Вісників», є Вікторія Іващенко (Україна).

Виданий нещодавно третій випуск «Вісника» має традиційну для нього структуру: складається з кількох блоків. Відкривають збірник привітання учасників круглого столу від провідних учених Республіки Хорватія.

Велімір Нейдгардт, президент Хорватської академії наук і мистецтв, розповів про міжнародний проєкт із розроблення бази даних термінології термінознавства, наголосивши при цьому, що з проблемами удосконалення національних терміносистем стикаються термінологи в усіх країнах. Одним з основних завдань Академії було і залишається піклування про хорватську мову, якою твориться національна наука, тому, як він вважає, недоречно було у цей час призупиняти при Академії діяльність філологічної ради.

Павао Рудан, президент Наукової Ради з антропологічних досліджень Хорватської академії наук і мистецтв, наголосив на тому, що вже існує прекрасний зразок спільної слов'янської лінгвістичної праці – «Словник слов'янської лінгвістичної термінології», два томи якого вийшли друком у Празі (1977 та 1979 рр.), де було представлено і хорватську лінгвістичну термінологію. Над цим проєктом успішно працював акад. Далибор Брозович, а проєкт «Термінологічні словники» очолював акад. Степан Бабич.

Одним з останніх термінологічних проєктів є АНТРОНА, який втілювався в життя упродовж 2011–2012 рр., а займався він розбудовою основної термінології в галузі антропології. 2013 р. вийшла праця «Антропологічна термінологія».

Желько Йозич, директор Інституту хорватської мови та мовознавства, наголосив, що вже багато років Інститут, як національний координатор, опікується діяльністю хорватської професійної термінологічної школи через портал і базу хорватської спеціальної термінології «Струна».

Принагідно зазначимо, що хорватський термінологічний портал використовує сучасні лексикографічні комп'ютерні технології, які функціонують з 2008 р. На пропозицію Ради з нормування хорватської стандартної мови цей проєкт зі створення хорватської термінології було розпочато за фінансової підтримки Хорватського наукового фонду. З 2008 р. фонд двічі на рік оголошує конкурс щодо фінансової підтримки діяльності з розроблення термінології спеціальних галузей. Національний координатор таких замислів – Інститут хорватської мови та мовознавства – надає наукову підтримку ухваленим у Раді проєктам.

Розбудова хорватської спеціальної термінології є активною формою термінологічного планування в Хорватії. У проєкті «Струна» співпрацюють два відділи Інституту хорватської мови та мовознавства – загальної, порівняльної і комп'ютерної лінгвістики та хорватської стандартної мови, які відповідають за його термінологічну і мовну фаховість. До компетенції учасників належить відбір назв і дотримання точності даних із різних наукових і професійних галузей¹.

Саме з огляду на це працівники Інституту мали можливість узагальнити цей досвід і запропонувати науковому загалу важливі теоретичні термінологічні праці, чим зробили значний внесок у розвиток хорватської термінології, що й підкреслив у своєму вітальному слові директор Інституту.

Передусім ідеться про відомий посібник із хорватської термінології М. Міхалевич та Л. Худечек, який вже тричі перевидавали (2009, 2010 і 2012 рр.). Ця праця має особливу вагу для зацікавлених теоретичними, термінологічними, лінгвістичними, лексикографічними та термінографічними питаннями тощо.

Від 2012 р. користувачі можуть послуговуватися також термінологією зі сфери правових відносин у ЄС (Хорватія вступила до ЄС у 2013 р.). Розробленням цієї спеціальної термінології, яка має заголовок «Хорватська мова на шляху до ЄС» (за редакцією М. Братанич), було дано новий поштовх для дослідження хорватської термінології вже в європейському контексті.

Бернардіна Петрович, голова Хорватського комітету славистів, наголосила, що такого престижного заходу, яким є засідання Термінологічної комісії, в Республіці Хорватії досі не було. На її думку, ця важлива наукова подія має перспективи для консолідації міжслов'янських термінологічних зв'язків.

У третьому числі «Вісника» подано кілька тематичних блоків. Перший із них, який має назву «Термінологічні проблеми – сучасний стан та перспективи», містить три статті.

У статті Б. Находа «Струна: перші 10 років – чого вже досягли й куди йти далі?» йдеться про хорватську національну базу термінологічних

¹ Див. детально про цей портал і спеціальні термінології галузей, які там представлено, в нашій праці: Васильєва, Л. П. (2018). Термінологічні дослідження в південнослов'янських країнах: напрями і перспективи. *Мовознавство*, 1, 24–34.

даних і портал «Струна», мета яких – зібрати й систематизувати хорватську термінологію різних спеціальних і фахових галузей. Автор окреслює проблеми розроблення моделей спеціальних термінів, які потенційно мають підстави для використання протягом кількох десятиріч, а також згадує про налагодження співпраці із зацікавленими установами та приватними особами для розширення сфери застосування вже опрацьованої у «Струні» спеціальної і професійної термінології та про заплановану в близькому майбутньому роботу з її модернізації. Кінцева мета реалізації проєкту «Струна», на думку автора цієї статті, – подальше збереження його ролі як провідного європейського національного термінологічного проєкту.

Автор подає надзвичайно цінну і цікаву для термінологів інформацію, яка стимулюватиме їх до детального ознайомлення з цим проєктом, до розмірковувань, запозичання цінних його надбань.

С. Попович ділиться власним досвідом із реалізації проєкту «Струна» в упорядкуванні природничої та фізичної термінології. У робочій групі з його виконання, крім фізиків та лінгвістів, були фахівці з електротехніки, машинобудування, метрології та видавці фахової літератури з фізики. Автори намагались досягти бажаного результату за порівняно короткий проміжок часу – один рік. С. Попович розповідає про труднощі, з якими стикнулися фахівці, дискусії, що виникали під час здійснення проєкту галузі знань «Фізика».

С. Руняич представляє хорватський термінологічний портал як систему пошуку даних у різних термінологічних джерелах. Цей портал став центральним місцем для збирання термінологічного матеріалу сучасної хорватської літературної мови. Інформація, яка міститься у ньому, є результатом спільної роботи різних інституцій. Автор запропонував і нові ідеї щодо функціонування порталу та окреслив подальшу співпрацю щодо включення нового хорватського термінологічного матеріалу у метапошук в термінологічній базі даних Європейського Союзу IATE та Тезаурусу Eurovoc через інтерфейс програмного підключення.

Наступний тематичний блок має назву «Новий міжнародний проєкт: створення бази даних термінів термінознавства». У ньому своїми думками щодо створення загальнослов'янського «Словника термінів термінознавства» діляться В. Іващенко (Україна), С. Шелов (Росія) та Л. Худечек і М. Міхалевич (Хорватія).

В основу цього проєкту лягли норми ISO/R 1087: 1969 *Vocabulary of terminology*, які вийшли друком 1990 р. під заголовком ISO 1087: 1990. Термінологія-словник. Враховуючи ці та інші надруковані на цей момент термінологічні праці, було укладено невеликий словник термінології термінознавства, який опубліковано у праці М. Михайлевич «Про термінологію термінознавства» в 1990 р. та в доповненій її версії в «Термінологічному посібнику» М. Міхалевич 1998 р. Він використовується в термінологічній базі «Хорватська спеціальна професійна термінологія Струна» (2008–2013; 2016 – до цього часу).

Термінологія як міждисциплінарна дисципліна об'єднує галузі лінгвістики, логіки, онтології та інформатики, тому автори ставлять собі за мету проаналізувати семантичні поля, що охоплюють термінологію термінознавства, та визначити її концептуальні рамки. У заключній частині статті М. Міхалевич та Л. Худечек запропоновано модель оброблення хорватських термінів, які можна пов'язати з такими назвами в інших слов'янських мовах. Крім того, хорватська термінологія раніше була і залишається сьогодні предметом вивчення в окремих працях при перекладі міжнародних норм хорватською мовою у межах загальномовних і термінологічних баз даних і проєктів.

Український термінолог В. Іващенко визначає класифікаційний статус і формат пропонованого для укладання «Словника термінів термінознавства». Вона вже попередньо розробила його концепцію, визначила мету, завдання, описала макро- та мікроструктуру, основні етапи роботи, покрокове укладання зведеного реєстру, принципи добору термінологічних еквівалентів та поняттєвої ідентифікації різними мовами. Авторка наводить приклади різних типів словникових статей та матриці укладання словникової статті терміна *terminology* за фіксованою структурою. В. Іващенко зазначає, що укладання «Словника термінів термінознавства» має відповідати попереднім словникарським практикам і традиціям. За класифікацією це має бути вузькогалузєва, дефінітивна та багатомовна лексикографічна праця, у якій на синхронному зрізі подано матеріал, середній обсяг якого – до 300 слів, наведених за алфавітним принципом з елементами системної організації.

Отже, у перспективі можна буде розглядати проблеми нормування та гармонізації різних національних галузевих термінологій в умовах активної взаємодії різномовних термінологічних систем.

С. Шелов із Термінологічного центру Інституту російської мови ім. В. В. Виноградова РАН аналізує «Глосарій термінів, що використовуються в термінології», авторами якого є Б. де Бессе, Б. Нквенті-Азе і Х. С. Сагер¹, зазначаючи серед його незаперечних переваг актуальність, еквіваленти англійською, французькою та іспанською мовами та продуманість глосарію. Охоплює він близько 100 основних термінологічних одиниць.

В останньому четвертому тематичному блоці «Вісника» подано кілька матеріалів із загребської та мінської конференцій. Є огляди М. Міхалевич та Л. Худечек про круглий стіл «Термінологічні виклики – сучасний стан та перспективи та Новий міжнародний проєкт: створення бази даних термінів» (він відбувся 9–11 травня 2019 р., про питання, які там обговорювалися, вже зазначено вище) та Міжнародну конференцію 10 і 11 травня 2019 р. в Академічному центрі Верн у Загребі «Е-словники та електронна лексикографія». Її метою було об'єднання дослідників у галузі е-лекстрографії з Хорватії та закордону і популяризація хорватської електронної лексикографії серед широкої громадськості, впровадження передових тенденцій сучасної світової електронної лексикографії. Підсумовуючи її результати, організатори і учасники зазначали, що вона помітно посприяла появі нових ідей щодо розвитку електронної лексикографії та електронної термінографії, а також обміну інформацією. Досвід великої кількості залучених до цього проєкту фахівців у Хорватії допоможе реалізувати вже наявні ідеї та на базі нових створити нові лексикографічні та термінографічні проєкти.

Про конференцію «Сучасні проблеми лексикографії», яка відбувалася у Мінську 16–17 травня 2019 р., інформує український лексикограф В. Дубічинський. Він, зокрема, звертає увагу на важливий аспект, який підкреслювали всі учасники зазначеної конференції, – необхідність підняти східнослов'янську лексикографію на новий, вищий щабель.

Останній матеріал «Вісника» – рецензія В. Іконнікова на працю свого колеги С. Шелова «Нарис теорії термінології: склад, поняття організації, практичні пропозиції» (Москва, 1918), вихід якої зумовлений необхідністю уточнення і формулювання теоретичних і прак-

¹ Besse, B. de, Nkwenti-Azeh B., & Sager, J. C. (1997). Glossary of terms used in terminology. *Terminology*, 4/1, 117–156.

тичних завдань сучасного термінознавства, що є запорукою його поступального розвитку.

Отже, важливим сьогодні є те, що для поліпшення фахового опрацювання термінів, передусім лексикографічного, лінгвісти разом із фахівцями різних галузей знань плідно працюють над створенням єдиної концепції укладання спеціальних словників. Помітною є роль наукових координаторів таких проєктів, наприклад, Інституту хорватської мови та мовознавства в Хорватії. Слушні пропозиції цієї наукової установи щодо створення термінографічних праць, установлення контактів із міжнародними термінологічними центрами, як бачимо з уміщених у «Віснику» статей та з ознайомлення з доступним для всіх зацікавлених термінологічним порталом «Струна», сприяють виробленню чіткішої та ефективнішої стратегії мовної політики відповідно до нових потреб часу, що пришвидшує процеси нормалізації різних галузевих термінологій, відновлення їхньої автентичності при фіксуванні та у функціонуванні. Було б добре, щоб такі проєкти активізувалися в недалекому майбутньому і в Україні. Отож, уважаємо, що третій випуск «Вісника» сприяє широкому інформуванню термінознавців різних слов'янських країн про стан справ із національними терміносистемами в Хорватії, про основні напрями роботи термінологів у деяких інших країнах слов'янського світу. Такі видання дають можливість не лише запозичити досвід національних термінознавчих і термінологічних напрацювань, а й поділитися власним.

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

Матеріал надійшов 08.09.2020